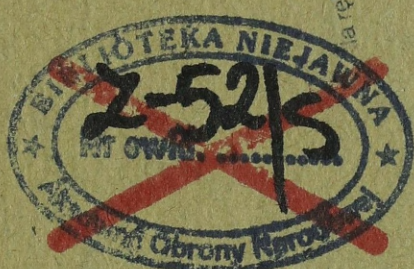

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

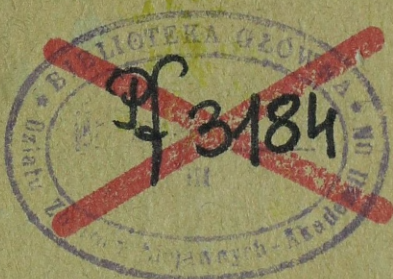
WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OP

AON wewn. 4304/91

JAWNE
ZASTRZEŻONE
POUFNE

Egz. Nr 10

WOJNA POWIETRZNA
W OBSZARZE ZATOKI PERSKIEJ
(Studium wstępne)

60205

WARSZAWA

1991

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ

AON wewn. 4304/91

Przeklasyfikowana z *Zastrzeżone* na *Jawne*

podstawa przekl. Wykaz Aktualnych Wojskowych

Wydawnictw Wewnętrznych szl. gen. 1527/01

data i podpis 13.12.05 Kolet 4mm 1/4

JAWNE

ZASTRZEŻONE

POUFNE

Egz.nr

Przeklasyfikowana z *Poufne* na *Zastrzeżone*

podstawa przekl. Wykaz Aktualnych Wojskowych

Wydawnictw Wewnętrznych szl. gen. 1527/01

data i podpis 30.10.02 Kolet 4mm 1/4

WOJNA POWIETRZNA
W OBSZARZE ZATOKI PERSKIEJ

(Studium wstępne)

OPRACOWAŁ
ZESPÓŁ OFICERÓW
pod kierownictwem
płk.prof.dr.hab. Wacława ŚWIĄTNICKIEGO

W A R S Z A W A

MAJ

1 9 9 1

SPIS TREŚCI

	Strona
WSTĘP	3
1. SYSTEMY OBRONY POWIETRZNEJ STRON	4
1.1. System obrony powietrznej Iraku	4
1.2. System obrony powietrznej sorzynierzonych	11
1.3. Wnioski	12
2. SIŁY POWIETRZNE	15
2.1. Ocena ilościowo-jakościowa sił powietrznych stron konfliktu	15
2.2. Koncencja użycia sił powietrznych	24
2.2.1. Działania sił powietrznych Iraku	24
2.2.2. Działania sił powietrznych USA i ich sojuszników	26
2.3. Dowodzenie siłami powietrznymi	30
2.4. Wsnóldziałanie w ramach sił powie- trzných i z innymi rodzajami sił zbrojnych ..	34
2.5. Wnioski	37
3. LOTNICTWO WOJSK LĄDOWYCH	41
BIBLIOGRAFIA	47

WSTĘP

Studium zawiera wnioski i uogólnienia z wojny powietrznej w obszarze Zatoki Perskiej dotyczące działań sił powietrznych i obrony powietrznej oraz lotnictwa wojsk lądowych. Ze względu na rozmach strategiczny działań powietrznych państw sprzymierzonych, niemających odniesienia do naszych możliwości, w opracowaniu skupiono uwagę głównie na aspektach taktyczno-ogniowych użycia sił powietrznych. Dokonano także pewnych porównań jakościowych lotniczego sprzętu bojowego produkcji zachodniej i radzieckiej.

Podstawę do opracowania materiału stanowiły bieżące informacje Sztabu Generalnego WP o przebiegu działań wojennych w Zatoce Perskiej oraz doniesienia prasowe i publikacje, krajowe i zagraniczne. Ograniczenia informacyjne, zawierające na domiar często wyraźnie sprzeczne wiadomości, zmuszały do ostrożnego formułowania sądów.

Studium ma służyć rozwojowi Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz doskonaleniu ich taktyki i sztuki operacyjnej. Może ono być wykorzystywane również, jako materiał pomocniczy, w kształceniu studentów Akademii Obrony Narodowej.

1. SYSTEMY OBRONY POWIETRZNEJ STRON

Obszar broniony przez Irak obejmował niespełna 500 000 km². Siły sprzymierzonych zaangażowane w wojnie ugrupowane były na obszarze przynajmniej 15-krotnie większym. Zagrożenie oraz potrzeby i możliwości obrony powietrznej stron były diametralnie różne.

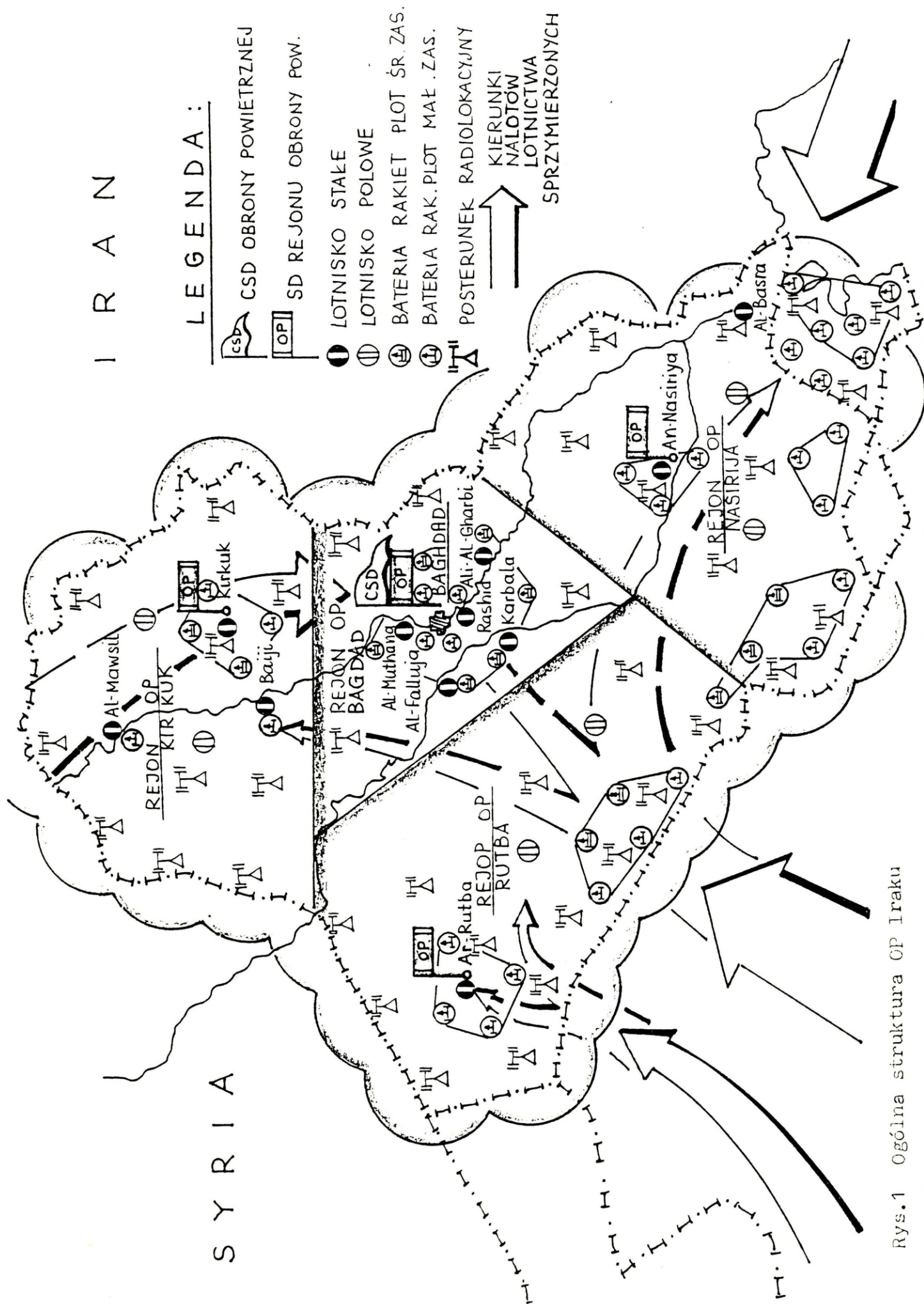
1.1. System obrony powietrznej Iraku

Obrona powietrzna Iraku składała się z 2 podsystemów: podsystemu obrony strefowo-obiektowej /obszaru kraju/ i podsystemu OPL wojsk.

Podsystem obrony strefowo-obiektowej wyróżniała swoista stałość. Został on ukształtowany na przestrzeni kilkunastu lat. Cały kraj podzielono na 4 rejony obrony powietrznej - jak rys.1.

Z informacji pośrednich wynika, że dowodzenie całością wojsk obrony powietrznej odbywało się z SD sił zbrojnych i miało ono charakter operacyjny. Dowodzenie wojskami na szczeblu operacyjno-taktycznym obrony powietrznej miały sprawować dowództwa rejonów /rys.1/, mieszczące się w miastach: BAGHDAD, KIRKUK, RUTBA, AL NASIRIYA.

Poprzez ugrupowanie sił stanowiących podsystem obrony strefowo-obiektowej zmierzano najprawdopodobniej do stworzenia obrony okrężnej. Wprawdzie Irak zapewnił sobie ostatnio neutralność Iranu i przychylność Jordani i ale system obrony powietrznej Iraku nie uległ zasadniczym przeobrażeniom od

Rys.1 Ogólna struktura OP Iraku

czasu zakończenia wojny ze wschodnim sąsiadem /Iranem/.

Lotnictwo sprzymierzonych nie dokonywało nalotów z kierunku wschodniego, tym niemniej koncepcja obrony strefo-wo-obiektowej okazała się w zasadzie słuszna. Obiekty w każdym rejonie obrony powietrznej Iraku były przedmiotem intensywnych uderzeń z powietrza, szczególnie miasta BAGHDAD, AL NASIRIYA i KIRKUK. Było to następstwem skupienia większości obiektów obrony rozmieszczonych wzdłuż dolin Tygrysu i Eufratu.

Poszczególne ośrodki administracyjno-przemysłowe i obiekty wojskowe w rejonach OP osłaniały oddziały /brygady/ rakiet przeciwlotniczych, ugrupowane pododdziałami z reguły okrężnie, wokół bronionych obiektów. Oddziały te dysponowały w większości przestarzałym sprzętem typu NEWA /S-125/ i WOŁCHOW /S-75M/ produkcji radzieckiej /liczącym ogółem około 250 wyrzutni/ i prawdopodobnie armatami 75, 100 i nawet 130 mm.

Do działań w systemie OP mogły być użyte samoloty - około 100 Mirage i do 150 przestarzałych MiG-21 i MiG-23 oraz względnie nowoczesnych MiG-29.

Dowodzenie taktyczne i współdziałanie ogniowe miały zapewnić wspólnie dowództwa oddziałów rakiet i lotnictwa podczas zwalczania celów powietrznych wskazywanych ze szczebla dowództwa rejonu.

Sieć posterunków radiolokacyjnych w systemie OP, w zasadzie stacjonarnych, miała utworzyć ciągłe pole radiolokacyjne od wysokości około 300-500 m w zachodniej i południowej części Iraku. Na pozostałych kierunkach ciągłe pole radiolokacyjne nie schodziło prawdopodobnie poniżej 500-1000 m.

W systemie OP Iraku przewidywano wykorzystanie 2 samolotów Il-76, spełniających funkcje powietrznych stanowisk wykrywania celów powietrznych przeciwnika oraz naprowadzania własnych samolotów myśliwskich, a także unieruchamiania wojsk o nalotach. Samoloty te /produkcyj ZSRR/ były wyposażone w radioelektroniczną aparaturę francuską.

Nieliczne doniesienia, zwłaszcza radiowe, wskazywały na posiadanie przez Irak wyrzutni rakietowych dużego zasięgu typu WEGA /S-200/ oraz stosunkowo nowoczesnych, wielokanałowych wyrzutni rakiet przeciwlotniczych typu S-300. Brak możliwości weryfikacji prawdziwości tych informacji zmusza do ich sceptycznego traktowania. Natomiast wydają się prawdziwe doniesienia o zagarnięciu przez Irak około 20 wyrzutni kuwejckich typu HAWK. Nie zdołano ich wykorzystać z powodu braku specjalistów, serwisu obsługowego i przyczyn natury taktycznej.

Podsystem drugi - obrony przeciwlotniczej wojsk - tworzyły środki ogniowe pododdziałów i oddziałów uzbrojonych w rakiety przeciwlotnicze typu KUB, OSA oraz STRZAŁA i ROLAND a także w armaty przeciwlotnicze 23 mm /SZIŁKA/.

Z doniesień prasowych wynika, że cały system obrony powietrznej Iraku dysponował około 4000 środków OPL. Z tego około 700 stanowiły wyrzutnie rakiet: około 250 wspomnianych wcześniej wyrzutni typu WOŁCHOW i NEWA, około 150 wyrzutni KUB i OSA oraz wyrzutnie o bliskim zasięgu typu STRZAŁA i ROLAND.

Z powyższych zestawień wynika, że Irak dysponował stosunkowo dużą liczbą środków lufowych /ponad 3000/, co wyda

się mało wiarygodne. Być może do **liczby** tej wliczono WKM na czołgach, transporterach i innych pojazdach.

Ze względów oczywistych większość sił OPL wojsk irackich ugrupowana była na terenie Kuwejtu, w południowo-wschodniej części Iraku oraz wokół Bagdadu. Podstawowe dane taktyczno-techniczne środków obrony powietrznej Iraku zawiera treść tabeli 1.

Przedstawiony system obrony powietrznej Iraku, ilościowo liczny, okazał się nieskuteczny wobec środków ataku powietrznego, zastosowanych przez siły zbrojne państw sprzymierzonych. Działania wojenne rozpoczęte **17.01.1991 r. o 2.30** /czasu miejscowego/ nalotami pocisków manewrujących TOMAHAWK BGM-109C/D oraz samolotów szturmowych i myśliwsko-bombowych, poprzedzone zostały zmasowanymi zakłóceniami radioelektronicznymi. Pora doby /noc/ sprzyjała zaskoczeniu, ale nie to było czynnikiem głównym. Nastąpiło sparaliżowanie systemu wykrywania celów powietrznych i dowodzenia wojskami OP Iraku. Osiągnięto ten efekt zakłóceniami radioelektronicznymi, uderzeniami rakiet i wielkim natężeniem nalotów lotnictwa sprzymierzonych. Już w pierwszych godzinach wojny alianci wykonali ponad 750 lotów bojowych, a w ciągu pierwszej doby około 1500. Głównymi obiektami uderzeń były podsystemy OP: stanowiska dowodzenia /węzły łączności/, posterunki radiolokacyjne, rakiety przeciwlotnicze i "ziemia-ziemia"/SCUD/ oraz samoloty i lotniska. W kolejnych dniach działań były niszczone ocalałe środki OP Iraku i wraz z upływem kolejnych godzin działań system OP przestawał funkcjonować. W pierwszym dniu wojny zestrzelono

Tabela 1

Podstawowe dane taktyczno-techniczne
zestawów rakietowych obrony powietrznej Iraku

Lp.	wyszczególnienie	z e s t a w						
		OP kraju				OPL wojsk		
		S-75M	S-125M	S-200WE	S-300	OSA	KUB	ROLAND
1	Możliwości zwalczania celów powietrznych lecących z prędkością $\frac{m}{s}$ $\frac{km}{h}$	$\frac{0-1000}{0-3600}$	$\frac{0-900}{0-3240}$	$\frac{100-1200}{360-4320}$	$\frac{- -1200}{- -4320}$	$\frac{0-500}{0-1800}$	$\frac{60-600}{220-2160}$	do $\frac{390-520}{1400-1800}$
2	Możliwości zwalczania celów powietrznych lecących na wysokości $\frac{min.}{max.}$ $\frac{m}{m}$	$\frac{100}{30000}$	$\frac{25}{18\ 000}$	$\frac{300}{40000}$	$\frac{25}{25000}$	$\frac{25}{5000}$	$\frac{30}{14000}$	$\frac{-}{3000}$
3.	Minimalna i maksymalna odległość zwalczania celów powietrznych $\frac{m}{m}$	$\frac{6000}{43000}$	$\frac{5000}{20000}$	$\frac{18000}{240000}$	$\frac{7000}{75000}$	$\frac{1500}{10000}$	$\frac{3500}{24000}$	$\frac{500}{6500}$
4.	Prawdopodobieństwo rażenia celu jedną rakieta	0,3-0,8	0,4-0,8	0,5-0,8	0,77-0,90 ^x	0,4-0,96	0,7-0,8	-
5.	Liczba rakiet na wyrzutni	1	4	1	4	6	3	2/4

Uwaga: x dla dwóch rakiet

3 samoloty sprzymierzonych, w drugim dniu 2 samoloty. Do końca wojny /28.02./ zestrzelono łącznie 40 samolotów /dane według Reutera/. Pierwsze samoloty zestrzelono **rakietami irackimi**. One też i pracujące radiolokatory zostały najszybciej zniszczone. Ich nieruchliwość, niemożliwość skutecznego ukrycia, znaczne rozmiary oraz wrażliwość na rażenie potwierdziły się w całej rozciągłości.

Po kilku godzinach wojny nie funkcjonował system OP, w tym dowodzenie operacyjne, - nawet w skali rejonów OP. Większą odporność wykazywały poszczególne człony systemu OP, szczególnie OPL wojsk i najmniej złożone przeciwlotnicze środki lufowe.

Ocenia się, że sporadyczne walki powietrzne w pierwszym tygodniu wojny, przegrywane przez pilotów irackich, są wymownym dowodem świadczącym o funkcjonowaniu tylko niższych szczebli dowodzenia, które wysyłały w powietrze załogi, ale nie mogły skutecznie ich naprowadzać, nie dysponując nawet łącznością pomiędzy naziemnymi punktami naprowadzenia a załogami w powietrzu. Ani jeden samolot aliancki nie został zestrzelony w nielicznych walkach powietrznych prowadzonych również z nowoczesnymi samolotami irackimi MIRAGE i MiG-29. Większość spośród 40 samolotów straconych przez aliantów zestrzeliła artyleria lufowa. Po utracie cięższych środków OP Irakijczycy z konieczności, ale nie bez powodzenia, stosowali przeciwko statkom powietrznym ręczną broń piechoty. Broń ta uniemożliwiała samolotom sprzymierzonych długotrwałe manewrowanie nad wojskami irackimi. Zmasowany ogień broni ręcznej

piechoty irackiej nie był lekceważony przez lotnictwo sprzymierzonych.

1.2. System obrony powietrznej sprzymierzonych

Krajowe systemy OP państw sąsiadujących z Irakiem, a uczestniczących w wojnie, zostały wzmocnione podsystemami OPL wojsk tam dyslokowanymi. W trakcie wojny OP Izraela wzmocniono systemami PATRIOT. Oprócz Izraela, także Arabię Saudyjską osłaniano dodatkowo dywizjonami PATRIOT, natychmiast po pierwszych atakach irackimi rakietami SCUD. Czyniono to w atmosferze swoistej nerwowości. Można sądzić, że sprzymierzeni liczyli na błyskawiczne zniszczenie atakami lotniczymi wszystkich irackich rakiet balistycznych. W rzeczywistości celu tego nie osiągnięto i to w ciągu całej wojny.

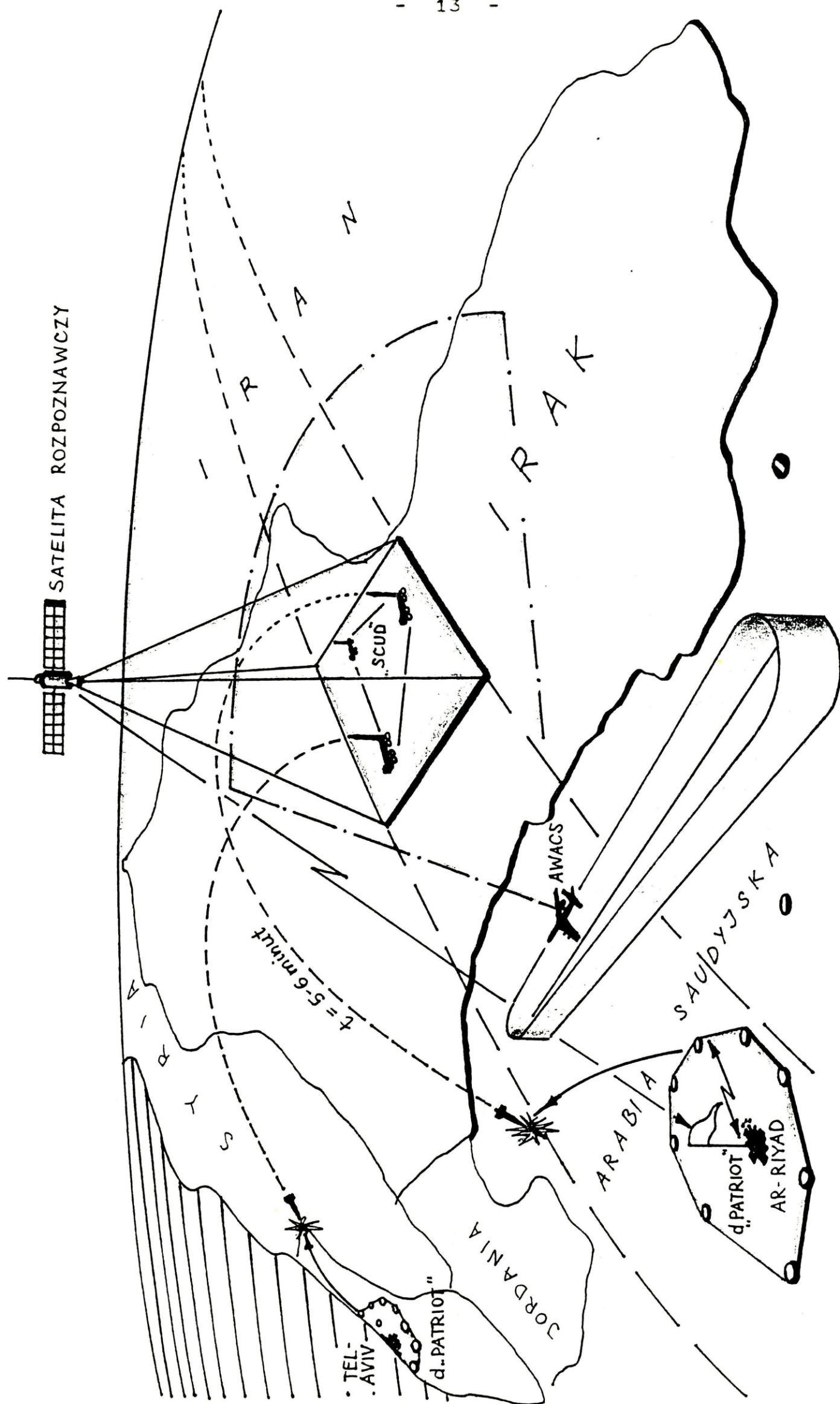
Inne kalkulacje okazały się trafne. Lotnictwo irackie nie zdołało zagrozić krajom i wojskom sprzymierzonych, dysponujących w sumie wielkim potencjałem obrony powietrznej. Przewaga ilościowa i jakościowa systemów uzbrojenia sprzymierzonych zapewniła całkowite sparaliżowanie lotnictwa irackiego na jego terytorium. Wobec tego obrona powietrzna państw zachodnich nie prowadziła działań przeciw statkom powietrznym. Natomiast po raz pierwszy w tej wojnie miało miejsce zwalczanie rakiet balistycznych "ziemia-ziemia". Do tego celu użyto wyrzutni rakietowych typu PATRIOT. Z wystrzelonych przez Irak około 80 rakiet SCUD /na miasta Arabii Saudyjskiej, Izraela i Bahraju /, tylko kilka całych głowic osiągnęło cele /znaczný rozrzut/; szczątki innych

spowodowały niewielkie straty. Trafienie głowicy w budynek wypełniony żołnierzami amerykańskimi było dziełem przypadku, gdyż te rakiety operacyjne o wydłużonym zasięgu cechują się znacznym rozrzutem.

Wysokie efekty niszczenia SCUD-ÓW rakietami PATRIOT uzyskano dzięki doskonałości tych ostatnich, ale także na skutek szeregu innych czynników. Irakijczycy atakowali miasta na terytori^{dwóch}ach krajów pojedynczymi rakietami w znacznych odstępach czasu, nie mogąc stosować żadnego zakłócenia systemu OP atakowanych państw. Systemy PATRIOT były prawdopodobnie zsynchronizowane w działaniu z szeroko pojętą logistyką - rys.2. Wiadomo, że całe terytorium Iraku było śledzone z kosmosu, m.in., za pomocą satelitów ostrzegania. Sygnał o starcie rakiety był bezwzględnie przekazywany do systemów PATRIOT, a następnie informacja była uściślana poprzez pomiary toru lotu rakiety, co do prawdopodobnego obiektu ataku. Lot rakiet trwał średnio 4-6 minut. Przypuszczalnie na 2-3 minuty przed dotarciem rakiety w strefę ostrzału, system PATRIOT alarmowany był o niechybnym ataku. Zmasowane ataki rakietami balistycznymi obniżyłyby bezsprzecznie skuteczność obrony antyrakietowej, której głównym środkiem w tej wojnie były systemy PATRIOT.

1.3. WNIOSKI

Pomimo specyfiki wojny nad Zatoką Perską i funkcjonującej tam OP, wynikają pewne wnioski uniwersalne, które powinniśmy uwzględniać w procesie doskonalenia naszego syste-

Rys.2 Idea zwalczania rakiet balistycznych przez system "PATRIOT".

mu obronnego. Będą one niewątpliwie wzbogacane w miarę napływu informacji. Już obecnie można stwierdzić co następuje:

1. Struktura organizacyjna, a zwłaszcza uzbrojenie wojsk OP Iraku pod wieloma względami były analogiczne do systemu OP Polski. Mamy więc możliwość poznania słabych stron obrony własnej, oceniając słabości irackie.
2. Obrona powietrzna Iraku skazana była na zagładę, gdyż jej potencjał bojowy nie dorównywał i to wielokrotnie, poziomowi ilościowo-jakościowemu systemów ataku powietrznego. Wobec pocisków samosterujących i nowoczesnych samolotów F-117 /"niewidzialnych"/ OP Iraku była zupełnie bezradna. Tym niemniej efekty uzyskane przez OP Iraku były "niepoważnie" niskie i nie odpowiadają możliwościom jakie ta obrona posiadała.
3. Dowodzenie wojskami OP Iraku było niewątpliwie jej bardzo słabą stroną. Złożyła się na to niska efektywność systemów technicznych dowodzenia oraz nieprzygotowanie wojsk OP do samodzielnych działań bojowych w swoich sektorach odpowiedzialności, w warunkach potężnych zakłóceń radioelektrycznych i druzgocącej przewagi przeciwnika.
4. Wojna potwierdziła, że systemy rakietowe OP sprzed ponad ćwierćwiecza, nawet reanimowane drobną modernizacją /WOŁCHOW, NEWA/, nie mają szans w walce ze współczesnymi środkami napadu powietrznego.
5. Lotnictwo myśliwskie OP pozbawione wsparcia logistycznego /informacja radiolokacyjna, naprowadzanie na cele powietrzne/, a tym bardziej ustępujące jakością pokładowych

systemów uzbrojenia nie jest w stanie wykonywać przypisywanych mu zadań.

6. Z przebiegu działań OP Iraku zdaje się wynikać paradoksalny wniosek, że jej pierwszoplanowe podsystemy walki jakimi były niewątpliwie wojska raketowe i LM okazały się mniej skutecznymi od przeciwlotniczych środków lufowych. Rzeczywiście, podsystemy złożone mogą być całkowicie wyłączone poprzez WRE i powinny być odpowiednio uodporniane /dublowane/.
7. Obrona powietrzna Iraku została wyeliminowana poprzez WRE i uderzenia ogniowe. Nie ma możliwości ustalenia, która z tych sfer walki miała większe znaczenie. Obie okazały się efektywne ale wobec aktywnych podsystemów OP.
8. Wyciąganie jednak zbyt daleko idących wniosków w stosunku do poszczególnych elementów systemu OP Iraku, a zwłaszcza jego uzbrojenia jest ryzykowne. Zakłóceniami radioelektronicznymi i uderzeniami z powietrza sparaliżowane zostały całkowicie systemy dowodzenia i naprowadzania środków walki na cele powietrzne. Sprawilo to, że względnie współczesne samoloty typu MiG-29 i Mirage nie zostały wykorzystane. Należy przypuszczać, że w tych warunkach podobny los spotkałby również samoloty F-15, a nawet systemy PATRIOT i inne, co daje dużo do myślenia.

2. SIŁY POWIETRZNE

2.1. Ocena ilościowo-jakościowa sił powietrznych stron konfliktu

W wojnie nad Zatoką Perską sprzymierzeni dysponowali ponad 2500 samolotami i 2200 śmigłowcami - tabela 2. Irak mógł im przeciwstawić około 600 samolotów i ponad 400 śmigłowców - tabela 3.

STAN SAMOLOTÓW I ŚMIGŁOWCÓW PAŃSTW
SPRZYMIERZONYCH^{1/}

Państwo	Źródło				Uwagi
	Żołnierz Polski ^{2/}		The military balance ^{3/}		
	samoloty bojowe	śmigłowce	samoloty bojowe	śmigłowce	
USA	1900	1700	brak danych	brak danych	
Wielka Brytania	72	50	102	- "-	
Francja	64	110	72	- "-	
Włochy	8	-	18	- " -	
Arabia Saudyjska	180	144	150	- "-	
Kanada	20	5	-	-	
Kuwejt Bahrajn inne	165	200	32	- " -	
Inne	100				
Razem	2508	2209	-	-	

1/ Doniesienia prasowe zawierały sprzeczne informacje, w niektórych komunikatach radiowych i prasowych oceniano stan sił powietrznych państw sprzymierzonych na 2000 samolotów i 2000 śmigłowców. W niniejszej tabeli przyjęto źródła o największej wiarygodności.

2/ Żołnierz Polski. Numer specjalny - walka o Kuwejt z 21.04.1991 r.

3/ Instytut Badań Strategicznych THE MILITARY BALANCE. Sztokholm - 1990-1991 r.

Tabela 3

STAN SAMOLOTÓW I ŚMIGŁOWCÓW IRAKU

Rodzaj lotnictwa	Źródło			Uwagi
	The military balance ^{1/}	Informator o siłach zbrojnych państw Bliskiego i Środ- kowego Wschodu ^{2/}	Inne	
Lotnictwo bombowe	16	22	16	
Lotnictwo myśliwsko bombowe	260	298	360	
Lotnictwo myśliwskie	275	260	275	
Lotnictwo rozpoznawcze	12	-	15	
Razem	563	580	666	
Śmigłowce bojowe	159	335	439	
Śmigłowce transportowe	364	-	-	
Razem	523	435	439	

^{1/} Instytut Studiów Strategicznych THE MILITARY BALANCE

^{2/} Wyd. MON. Zarząd II Sztabu Gen. WP - 1990.

Stosunek ilościowy w samolotach 4,0:1, a w śmigłowcach 5,5:1 na korzyść państw sprzymierzonych nie wyraża całej rzeczywistości. W jakości statków powietrznych dominacja sprzymierzonych była znacznie wyższa. W wojnie uczestniczyły znane nam samoloty i śmigłowce. W oparciu o opracowane wcześniej metody oceny jakościowej nadano im liczbowe współczynniki jakości - tabela 4 i 5, rubryka 11.

Jakość można określić i porównywać z uwzględnieniem tylko parametrów wymiernych, w obrębie danego rodzaju statków powietrznych i bez uwzględnienia wpływu czynników zewnętrznych. Na przykład niemierzalny jest wpływ na jakość jednostkową samolotu ogólnej przewagi sił przeciwnika, stanu psychofizycznego i wykształcenia załogi, sytuacji taktycznej itp. Większość składowych kryteriów oceny jakości zamienia się na współczynniki wagowe, gdyż sumowanie lub inne działania matematyczne nie mogą być stosowane wobec zbioru zupełnie różnych fizycznie parametrów.

Biorąc pod uwagę powyższe oceniamy, iż najlepsze samoloty USA /F-117/ porównywane statycznie z irackimi Mirage wyrażał stosunek jakościowy 1,4:1 na korzyść F-117. Stosunek jakościowy F-15 do MiG-29 jak 1,3:1.

Uwzględniając fakt, iż minimum 30 % lotnictwa sprzymierzonych stanowiły statki powietrzne wysoce specjalizowane w zabezpieczaniu działań pozostałych oraz to, że siły powietrzne USA i sojuszników korzystały z systemów kosmicznego rozpoznania, łączności, meteorologii i nawigowania, to w tej wojnie stosunek jakościowy lotnictwa stron przejawiał się szczególnie niekorzystnie dla Iraku. Lotnictwo irackie zostało pozbawione dowodzenia, systemów nawigacyjnych /mieli tylko naziemne/, radiolokacyjnego naprowa-

Tabela 4

PODSTAWOWE DANE TAKTYCZNO-TECHNICZNE SAMOLOTÓW I ŚMIGŁOWCÓW PAŃSTW SPRZYMIERZONYCH

A. SAMOLOTY

Przynależność państwowa	Rodzaj lotnictwa	Typ samolotu śmigłowca	Ilość	Promień działania (km)	Prędkość (km/h)	Bomby	Udźwig Rakiety	Działka	Możliwość działania w dowolnych warunkach meteorolog.	Sumaryczny współczynnik jakości	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
USA	bombowe	B-52	26	4500-16000	652-957	15,5	-	-	tak	0,50	
		F-111	ok. 40	1930-4500	1287-2335	13	-	-	tak	0,50	
		Razem	66								
	myśliwsko-bombowe	A-6	100	320-1120	1006-1300	7,5	p-z		tak	0,30	
		A-7	192	240-1800	930-1100	6,8	p-z	3x20	tak	0,32	
		F-4	96	560-940	1460-2550	5,5	p-z	1x20	tak	0,34	
		F-14	96	270-910	1470-2488	6,5	p-z	1x20	tak	0,42	
		F-117	44	-	-	0,9	-	-	tak	0,85	
		F-15	?	300-1800	1472-2655	7,5	p-z	1x20	tak	0,65	
		F-16	?	260-1100	1472-2120	7,0	p-z	1x20	tak	0,49	
		F-18	?	260-1100	1472-1915	6,2	p-z	1x20	tak	0,46	
		A-10	?	-	834	7,2	p-z	1x30	nie	0,40	
		rozpoznawcze i osłony r/elekt.	12	-	2228	-	-	-	-	0,38	
W. Brytania	myśliwsko-bombowe	RF-8	15	312-965	1580	-	-	1x20	tak	0,34	
		EA-6	32	320-1120	1006-1300	-	-	-	tak	0,40	
		TORNADO	72	280-1500	1480-2050	7,3	p-z	2x27	tak	0,71	
Francja	-"	JAGUAR	30	310-1700	1350-1593	4,5	p-z	1x30	tak	0,42	
		JAGUAR	72	310-1700	1350-1593	4,5	p-z	1x30	tak	0,42	
Włochy	-"	TORNADO	18	280-1500	1480-2050	7,3	p-z	2x27	tak	0,71	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Arabia Saudyjska	mysliwsko-bombowe	F-15	62	300-1800	1472-2655	7,5	p-z	1x20	tak	0,65	
		F/A-18	70	260-1100	1472-1915	6,2	p-z	1x20	tak	0,46	
		TORNADO	15	280-1500	1480-2050	7,3	p-z	1x27	tak	0,71	
Kuwejt	- " -	Mirage F1B/C	32	160-1050	1472-2316	4,0	p-z p-p	2x30	tak	0,45	

B. ŚMIGŁOWCE

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	bojowe	AH-64A	72	370	380	-	16ppk	1x30	-	0,50	
		OH-58C	48	300	220	1	p-z	-	-	0,34	
		UH-1D	24	250	204	3,5	p-z	2x30	-	0,39	

Tabela 5

PODSTAWOWE DANE TAKTYCZNO-TECHNICZNE SAMOLOTÓW I ŚMIGŁOWCÓW IRAKU^{1/}

A. SAMOLOTY

Przynależność państwowa	Rodzaj lotnictwa	Typ samolotu (śmigłowca)	Ilość	Promień działania (km)	Prędkość (km)	Bomby	Rakiety	Działka	Możliwość działania w dowolnych warunkach meteorolog.	Sumaryczny współczynnik jakości	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Irak	bombowce	Tu-16	4	1000-1800	850-1050	9t	2 P-Z	7x23	tak	0,20	
		Tu-22	8	1200-2100	1200-1480	8t	1 P-Z	1x23	tak	0,28	
		H-6D	4	1000-2000	850-1050	8t	2 P-Z	7x23	tak	0,20	chińska wersja Tu-16
		Razem	16	-	-	-	-	-	-	-	-
		MIG-23BN	70	300-500	1350-1800	3t	P-Z	1x23	nie	0,08	
	myśliwsko-bombowe	MIG-23MF	20	350-550	1350-1500	1,6t	P-Z	1x23	tak	0,09	
		I-6	30						-		chińska wers. MIG-19
		Su-24	16	560-950	1320-1530	8,1t	P-Z	2x23	tak	0,02	
		Su-25	60	200-450	700-975	4t	P-Z	1x30	-	0,35	
		Mirage F1C-200/F1F	64	160-1050	1472-2316	4t	P-P	2x30	tak	0,50	
myśliwskie		Razem	260	-	-	-	-	-	-	-	-
		MIG-21MF	150	300-500	1300-2230	1,6t	P-P	1x23	tak	0,05	
		MIG-25	25	200-500	1580-3400	2t	P-P	-	tak	0,15	
		MIG-29A	30	600	1500-2500	2t	P-P	1x30	tak	0,51	
		I-7	40				P-P	1x23			chińska wers. MIG-21
		Mirage F1C	30	160-1050	1472-2316	4t	P-P	2x30	tak	0,50	
		Razem	275	-	-	-	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	rozpoznawcze	MIG-21R	5	300-500	1300-2230	1,5t	P-P	-	tak	0,05	
		MIG-25R	7	500-1000	1300-3000	2t	P-P	-	tak	0,15	
	Razem		12	-	-	-	-	-	-	-	-

B. ŚMIGŁOWCE

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Irak	śmigłowce bojowe	Bo-105p	56	300	270		6xAS-11 lub 6xHOT				
		MI-24	40	200-250	310	2	P-Z	1x12,7		0,18	
		SA-316 Aloutte	30	250	210		4xAS-11 lub 4xAS-12			0,31	
		SA-321 Super Frelon	13	600	275		2x Exocet			0,22	
		SA-342L Gazelle	20	-	-	700kg	4xHOT	2x7,62		0,31	
										0,19	

Uwaga:

1/ Ilość i typy samolotów i śmigłowców w/g THE MILITARY BALANCE

dzania oraz elementarnej logistyki naziemnej. Do tego załogi zdawały sobie sprawę, że mają do czynienia z przeciwnikiem niezwykle groźnym i jak beznadziejne jest ich położenie ogólne. Biorąc powyższe pod uwagę jakość jednostkowa samolotów i śmigłowców sprzymierzonych w porównaniu z irackimi ocenia się średnio jak 5:1 /zgodnie z wcześniej poczynionymi zastrzeżeniami/.

Siły powietrzne państw sprzymierzonych bazujące na lotniskach dyslokowanych na ogromnej przestrzeni, także na lotniskowcach, nie były w ogóle zagrożone. Przeciwnie lotnictwo irackie. Nie mogło ono praktycznie opuścić schronów. Wielu systemów uzbrojenia stosowanych na samolotach zachodnich Irakijczycy nie posiadali. Na przykład bomby najnowszej generacji GBU-24 /system "Paveawy-II"/, zrzucone z wysokości 50-60 m w odległości do 20 km przed celem, uzyskiwały uchylecia nie większe niż 3 m. Bomby ślizgowe sprzymierzonych wyposażone były w różne układy naprowadzania: telewizyjne, termowizyjne lub laserowe. Pokładowe stacje radiolokacyjne samolotów zachodnich przewyższały o około 50 % zasięgiem irackie. Podobnie przedstawiał się zasięg środków rażenia. Nie było istotnych różnic jakościowych w prędkościach samolotów i ich pułapach wysokości.

Irackie siły powietrzne nie były zdolne atakować celów naziemnych w nocy i w trudnych warunkach atmosferycznych. Tych ograniczeń nie miały samoloty sprzymierzonych.

Reasumując można stwierdzić, że samoloty irackie, jako nosiciele, nie ustępują drastycznie standardom światowym /na przykład Mirage, MiG-29, Su-24/. Wyposażenie pokładowe i uzbrojenie samolotów produkcji radzieckiej raz jeszcze okazało się zupełnie mizerne. Podobna sytuacja istnieje i w naszym lotnictwie.

2.2. Koncepcja użycia sił powietrznych

Jeśli nie liczyć zmagania powietrznych nad Wielką Brytanią w 1940 r. to w żadnej z dotychczas prowadzonych wojen samodzielne działania sił powietrznych nie były prowadzone tak intensywnie i tak długo, jak w wojnie nad Zatoką Perską. Prowadziły one działania bojowe w zasadzie samodzielnie od chwili wybuchu wojny /17.01./ do 23.02. Wspierane były głównie logistycznie przez wojska lądowe i tylko nieznacznie pod względem ogniowym, **zwłaszcza przez siły morskie**. Odmienność koncepcji wykorzystania sił powietrznych stron dyktowały cele wojny, zadania operacyjne i warunki ich wykonywania. Możemy rekonstruować te elementy na podstawie przebiegu styczniowo-lutowej wojny.

2.2.1. Działania sił powietrznych Iraku

Irak dysponował stosunkowo licznym lotnictwem - tabela 3. Niewątpliwie wyciągnął wnioski z wcześniejszych konfliktów zbrojnych na Bliskim Wschodzie. Przypuszcza się, że świadomie zastosował koncepcję defensywnego działania własnego lotnictwa w początkowym okresie wojny. Wcześniej przygotował "schrony - hangary" o silnej konstrukcji, głównie żelbetonowo-ziemnej i w skałach, mające uchronić jego lotnictwo przed zniszczeniem już w pierwszych godzinach lub dniach wojny. Liczono się prawdopodobnie z ewentualnością energicznego działania początkowo tylko lotnictwa myśliwskiego w ramach systemu OP. Próby takie podejmowano w pierwszych dniach wojny, lecz kończyły się klęską. Można przypuszczać, że Irakijczycy liczyli na uchronienie

swego lotnictwa uderzeniowego przed zniszczeniem i w razie powstawania sprzyjających warunków na jego wykorzystanie do wspierania wojsk własnych w obronie. Nie ma podstaw, aby ich osądzać o nieświadomość swego położenia. Zdawali sobie sprawę, że nie są w stanie dotrzeć do większości obiektów sprzymierzonych ze względu na przeciwdziałanie ich OP oraz niewystarczające promienie taktyczne irackich samolotów.

Rezultaty wojny wskazują na określony sens ogólnej koncepcji użycia lotnictwa irackiego, czy też raczej jego "nieużycia". Już pierwsze próby walk LM z przeciwnikiem powietrznym unaocznily Irakijczykom beznajdziejność ich wysiłków. Wktótce zaniechali tych prób, a lotnictwo bombowe i myśliwskobombowe praktycznie nie podjęło działań bojowych. Lotnictwo irackie nie wykonało przewidzianych dla niego zadań - działań w obronie powietrznej i podczas wsparcia ogniowego wojsk własnych w obronie. Zostało jednak uchronione przed totalnym zniszczeniem. Czy mogło wykonać powyższe zadania? Podjęcie działań nie przyniosłoby zamierzonych skutków, lecz zagładę wobec totalnego panowania przeciwnika w powietrzu. Alternatywa ta skłoniła prawdopodobnie Irakijczyków do skrajnie pasywnego zachowania, zwłaszcza kiedy ich system dowodzenia został całkowicie rozbity.

Irak stracił około 140 samolotów, co stanowi niespełna 25 % stanu wyjściowego. Ukrycie samolotów irackich w schronach i wyprowadzenie prawdopodobnie około 150 samolotów do Iranu to nie efekt tchórzliwości, jak niektóre ośrodki informacyjne komentowały. Krok ten jawi się jako wynik kalkulacji prowadzonej w myśl następującego schematu: wobec miażdżącej przewagi przeciwnika ilościowej i jakościowej nie ma szans na zwycięstwo - nie

grozi utrata całości kraju , lecz zagarniętego Kuwejt - zachowanie jaknajwiększej części sił zbrojnych będzie decydować o szansach reżimu po przegranej wojnie.

Śróśród 1/4 straconych statków powietrznych tylko część samolotów była wartościowa /Mirage, MiG-29/. Większość to samoloty przestarzałe lub szkolno-bojowe. Nie przypadkowo na przestrzeni wielu lat Irakijczycy budowali wręcz notężne schrony dla swych samolotów kosztem wielkich nakładów. Bierność i schrony uratowały ich lotnictwo.

Po wojnach arabsko-izraelskich lotnictwo wojskowe dyslokowane w zagrożonych wojną obszarach świata zaczęło zabezpieczać przed zniszczeniem na ziemi. Irak uczynił w tym względzie duży postęp. Jego schrony - hangary zbudowane na otwartej przestrzeni i w zboczach wzniesień, między innymi, przez specjalistów zachodnich, skutecznie chroniły samoloty przed atakami z powietrza.

Wysuwamy tezę, że Irak **unikał** stoczenia wojny z przeciwnikiem w powietrzu. Nie **podjął** tej wojny, ponieważ nie widział możliwości wywalczenia panowania w powietrzu. Wiedział, że bez takiego panowania jego lotnictwo byłoby zniszczone. Postanowił widocznie uratować lotnictwo, w które zainwestował dziesiątki miliardów dolarów.

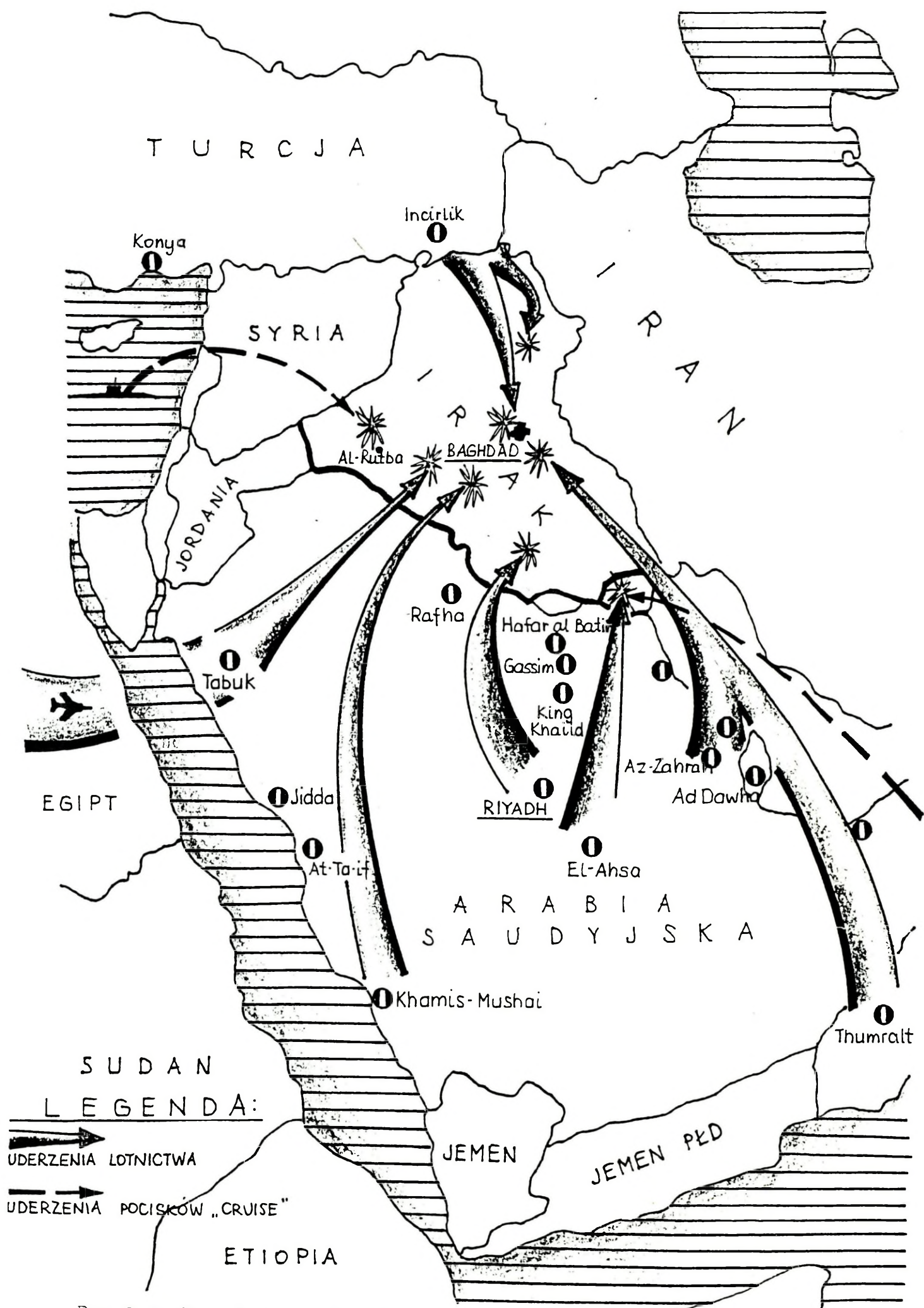
2.2.2. Działania sił powietrznych USA i ich sojuszników.

Do walki z Irakiem użyto awangardę lotniczą, skupiającą wszystko najlepsze, co posiadały siły zbrojne państw sprzymierzonych. Osiągnięto miażdżącą przewagę ilościową i jakościową w lotnictwie.

Stan ten był symptomatyczny zważywszy na przykład stosunek ilościowy sił lądowych pomiędzy stronami. Mamy na uwadze mało znaczącą przewagę ilościową sorzymierzonych i w przebiegu wojny niezweryfikowaną wymiennie przewagę jakościową. Skład sił zbrojnych sorzymierzonych świadczy, że postanowiono złamać opór agresora irackiego głównie działaniami lotnictwa. Siły powietrzne otrzymały niewątpliwie zadanie rozbicia przeciwnika w powietrzu i na ziemi, na całym jego terytorium - rys.3. Pozbawienie go zdolności stawiania skutecznego oporu w obronie zagarniętego Kuwejt i oraz załamania groźnego reżimu militarnego Husajna, zagrażającego różnym państwom na Bliskim Wschodzie.

Zniszczenie stosunkowo słabych sił morskich Iraku i wyparcie wojsk lądowych z Kuwejt nie podważyłoby w stopniu istotnym siły militarnej tego państwa. Tak więc sądzi się, że koncepcja użycia sił powietrznych sorzymierzonych została zdeteminowana globalnymi celami politycznymi na Bliskim Wschodzie oraz dążeniem do wypełnienia mandatu ONZ bez ponoszenia krwawych strat w sile żywej i konieczności naruszenia tego mandatu.

Rozumowanie powyższe uwiarygodnia przebieg wojny. Operacja powietrzna rozpoczęta 17.01. doprowadziła do zdobycia panowania w powietrzu już w pierwszej dobie działań. W kolejnych dniach utrwalano panowanie w powietrzu. Samodzielne intensywne działania lotnictwa trwały w sumie przez 38 dób. Długotrwałość i intensywność bombardowań celów na obszarze Iraku jest swoistym ewenementem. Wyraźnie widać w tym strategię działań pośrednich. Wykonano blisko sto tys. lotów. Gdyby uderzenia lotnicze ograniczono wyłącznie do obszaru Kuwejt nastąpiłoby niezamierzone pogłębienie zniszczeń w tym kraju, a w miejsce rozbitych wojsk irackich przyby-

Rys.3 Ogólna koncepcja użycia sił powietrznych państw sprzymierzonych

wałyby świeże siły. Niszcząc wybrane obiekty infrastruktury militarnej i ekonomicznej złamano pierwotną zdolność obrony całego Iraku.

Z wyjątkiem czasu trwania istota operacji sił powietrznych sprzymierzonych była zgodna ze współczesnymi zasadami sztuki wojennej. Operację rozpoczęto uderzeniami rakiet samosterujących TOMAHAWK /start z okrętów/, samolotów F-117 /"niewidzialnych"/, lotnictwa pokładowego /z 6 lotniskowców/ i myśliwsko-bombowego startującego głównie z lotnisk Arabii Saudyjskiej i Egiptu. Działaniom lotniczym towarzyszyły nieustanne niezwykle intensywne działania w ramach WRE. W pierwszej kolejności zaatakowano systemOPilotnictwo oraz system dowodzenia siłami zbrojnymi i kierowania państwem, ale niejako równolegle od pierwszych chwil wojny dążono do zniszczenia rakiet ziemia-ziemia /SCUD/ oraz obiektów podejrzanym o produkowanie lub magazynowanie broni masowego rażenia. Następnie przystąpiono do niszczenia newralgicznych elementów infrastruktury wojskowej i ogólnokrajowej Iraku oraz obezwładnianie jego wojsk.

Charakterystyczne jest to, że dopiero od 12.02. lotnictwo amerykańskie przystąpiło do intensywnych działań przeciw wojskom irackim w Kuwejcie. Do czasu zniszczenia obiektów na obszarze Iraku pozostawanie jego wojsk w Kuwejcie było prawdopodobnie po myśli Amerykanów. Wszak siły lądowe sprzymierzonych dopiero 18.02. zakończyły przegrupowanie i zajmowanie rejonów wyjściowych do operacji. Działania lotnictwa w czasie natarcia wojsk lądowych były klasyczne w sensie ogólnym. Wyoróbowywano

skuteczność znanych wcześniej i nowych środków rażenia. Doskonalono także taktykę działania. Przykładem była taktyka poszukiwania i niszczenia celów tzw. "zabójczych łóż".

Ideę takiego działania obrazuje rysunek 4.

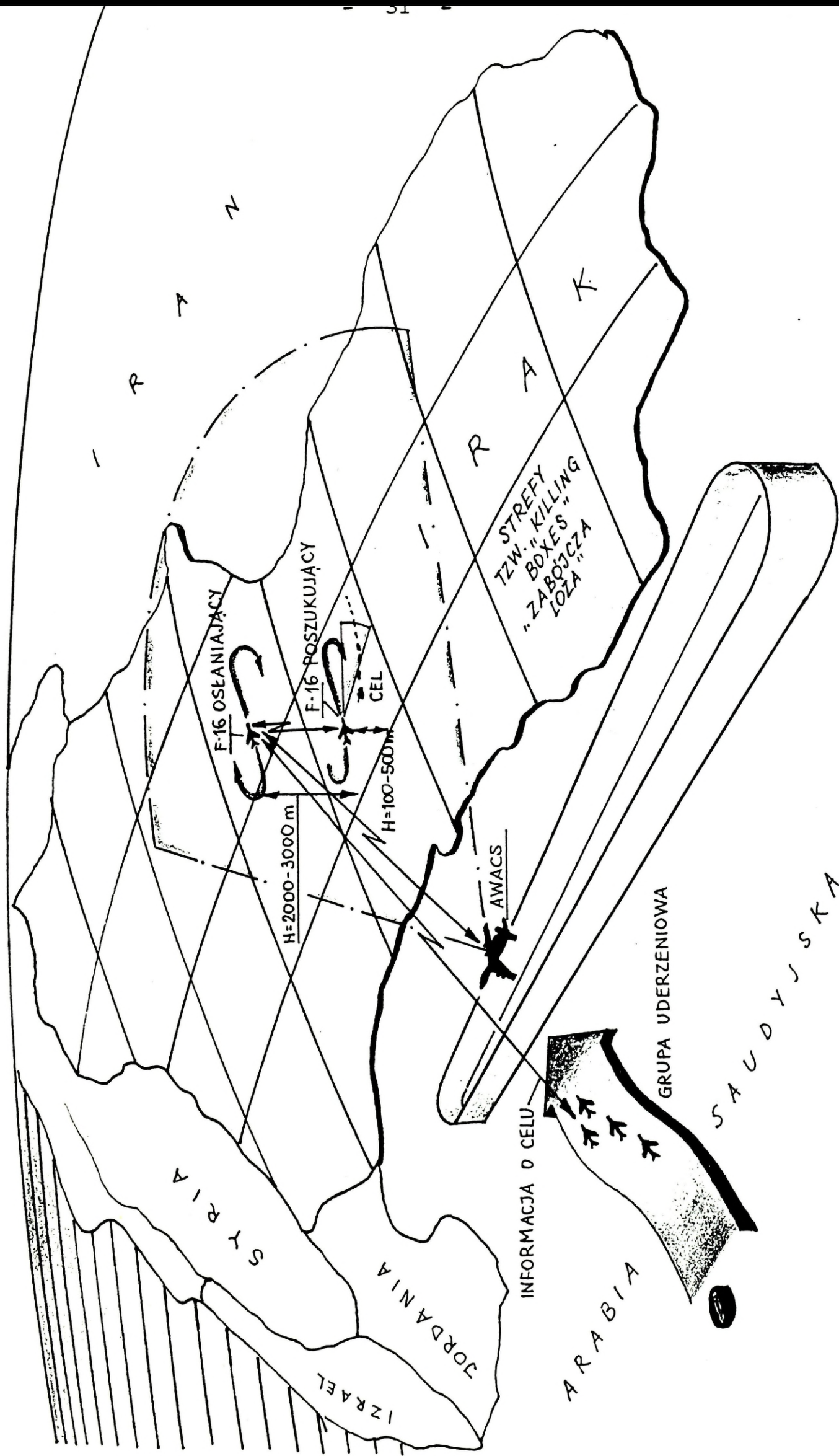
Oceniając koncepcję użycia sił powietrznych sprzymierzonych można stwierdzić i z nowodzeniem udowodnić, że tę wojnę prowadzono metodą natarcia /ofensywy/ powietrzno-morsko-lądowego. Kolejność tej triady nie jest przypadkowa. W jej wyniku osiągnięto cele wojny kosztem znikomych strat ludzkich. Na przykład straty amerykańskie wyniosły: 79 zabitych, 44 zaginionych i 213 rannych.

Zastosowano w tej wojnie wiele nowych systemów uzbrojenia i logistyki, w tym kosmicznej. Zgromadzono wielkie zapasy środków rażenia w postaci rakiet, bomb i różnej amunicji lotniczej. Zwyciężono myślą strategiczno-operacyjną i techniką, a nie ofiarami ludzkimi.

2.3. Dowodzenie siłami powietrznymi.

System dowodzenia siłami powietrznymi Iraku przestał funkcjonować już na początku wojny. Ocenę taką uzasadniają bezcelowe loty samolotów, dezorientowane i bezradne w powietrzu, daremnie oczekujące na informacje i komendy z naziemnych lub powietrznych punktów dowodzenia.

W starciu ze sprzymierzonymi nie ostały się nawet lepszy system dowodzenia. System Iracki cechowało znaczne zacofanie techniczne, ograniczoność środków i swoisty schematyzm strukturalny, który okazał się zgubnym. Cały system dowodzenia

Rys.4 Taktyka poszukiwania i niszczenia celów naziemnych /ZABÓJCZE ŁOŻE/.

miał funkcjonować w oparciu o następujące człony: sieć posterunków radiolokacyjnych; hierarchicznie sprzężone punkty dowodzenia oddziałów, związków taktycznych i wyższych oraz lotniskowe systemy nawigacyjne. Dowodzenie snrowowano z wykorzystaniem sieci radiowych, łączy radioliniowych i telefoniczno-telegraficznych. Wspomniane wcześniej 2 powietrzne stanowiska wykrywania celów powietrznych i dowodzenia własnym lotnictwem na samolotach transportowych Il-76 nie odegrały żadnej roli. Stanowiska dowodzenia LM dysponowały przestarzałym sprzętem automatyzacji dowodzenia klasy "WOZDUCH". Na około 2 godziny przed uderzeniem sił powietrznych sprzymierzonych na Irak, jego system radiolokacyjny oraz rozpoznane wcześniej sieci radiowe i radioliniowe zostały całkowicie zakłócone. W kolejnych dniach systematycznie je niszczone, aż do całkowitego wyeliminowania z działań. Początkowo Irakijczycy wykorzystywali w dowodzeniu łączność przewodową, ale i ta była skutecznie przerywana, zwłaszcza oo zburzeniu węzłów telekomunikacyjnych kraju.

System dowodzenia sił powietrznych Iraku nadmiernie scentralizowany, okazał się niezdolny do spełniania swych funkcji w obliczu potężnego oddziaływania przeciwnika. Nie posiadał wystarczającej ilości zapasowych punktów dowodzenia, rezerwowych sieci posterunków radiolokacyjnych oraz sieci radiowych i radioliniowych. Można sądzić, że nie umiano dowodzić i działać w warunkach nienadodnych do "komfortu", jaki siły zbrojne Iraku miały w dowodzeniu podczas wojny z Iranem. Dodać należy, że nie ma możliwości całkowitego zabezpieczenia stacji radiolokacyjnych lub radiostacji przed zakłóceniami. Irak posiadał dobre stacje radiolokacyjne, także produkcji

nolskiej. Donosił do unieściewienia swego systemu dowodzenia lotnictwem nie organizując wcześniej skrytych rezerw.

Siłami powietrznymi państw sprzymierzonych dowodzili faktycznie Amerykanie. Ich system dowodzenia funkcjonował praktycznie bez jakiegokolwiek oddziaływania sił zbrojnych Iraku. A więc w warunkach komfortowych. O jego odborności na przeciwdziałanie przeciwnika nie można się wypowiadać. Nie odnotowano nawet przeciwdziałania radioelektronicznego. Natomiast fascynuje ten system globalnością zasięgu, wysoką automatyzacją opartą na powszechnej komputeryzacji, niebywale krótkim czasem reakcji i obiegu informacji oraz bogactwem nowoczesnych licznych ale zminiaturyzowanych podsystemów technicznych.

Powyższe przymiotniki stają się wiarygodne kiedy uwzględniamy przestrzeń dowodzenia, rozciągającą się na kilku częściach kuli ziemskiej. Lotniska bazowania i lotniskowce, z których startowały samoloty do uderzeń na Irak położone były na powierzchni kilku milionów km^2 . Dzięki szeroko wykorzystywanej łączności i nawigacji satelitarnej, nawet ewentualne zakłócenia naziemnych systemów dowodzenia sprzymierzonych nie doprowadziły^{by} do naruszenia ciągłości dowodzenia. Ten w istocie amerykański system dowodzenia wykazał ogromną operatywność. Sprostował zsynchronizowaniu działań ponad 4000 statków powietrznych /samoloty - śmigłowce/ i to składających się z kontygentów lotnictwa wydzielonych przez różne państwa. System ten zapewnił rozwiązywanie zadań natury operacyjnej i taktycznej funkcjonując na terytorium różnych państw, a w sumie na teatrze działań wojennych odległym o tysiące kilometrów od terytoriów

bazowania i szkolenia sił powietrznych, które skierowano nad Zatoką Perską.

Podstawą sukcesu był niewątpliwie wysoki poziom wyszkolenia dowództw i sztabów lotniczych oraz dysponowanie rozwiniętą automatyką, bazującą na najnowszej generacji komputerów. Zdołano sterować z powodzeniem intensywnym ruchem lotniczym i programować uderzenia na ściśle wyselekcjonowane obiekty o znaczeniu wojskowym. Uchroniło to od wielkich strat wśród ludności cywilnej Iraku.

2.4. Współdziałanie w ramach sił powietrznych i z innymi rodzajami sił zbrojnych

Do czasu aneksji Kuwejtu przez Irak /8.08.1990 r./ i później, aż do rozpoczęcia wojny, siły zbrojne Iraku, w tym i siły powietrzne cieszyły się opinią wojsk zaprawionych w praktycznym działaniu podczas długoletniej wojny z Iranem. Z chwilą zniszczenia ich systemu dowodzenia siłami powietrznymi i obrony powietrznej, Irakijczycy nie mogli prowadzić uzgodnionych działań nie tylko z innymi rodzajami sił zbrojnych i wojsk, ale nawet w ramach własnych sił powietrznych i OP. Usiłowali, zresztą nieudanie, nawiązywać współdziałanie pomiędzy lotnictwem i wojskami rakietowymi OP na szczeblach taktycznych. Można wysnuć wniosek, że brak sprawnej łączności i bieżącej informacji o sytuacji powietrznej wykluczają możliwości współdziałania w skali taktycznej i operacyjnej. Z kolei stan taki uniemożliwia działania sił powietrznych. Zdezorientowane zgrupowania lotnictwa stają się niebezpieczne dla własnych wojsk lądowych i na

odwrót. Także ta okoliczność mogła mieć istotny wpływ na bierność lotnictwa irackiego.

Siły powietrzne państw sprzymierzonych posiadały sprawny system dowodzenia i do perfekcji doprowadzone współdziałanie, zważywszy złożoność warunków w jakich omyślnie wykonywały postawione im zadania. Euforia nie powinna jednak przesłaniać rzeczywistości. Ponad 6 miesięcy trwały przygotowania sprzymierzonych do wojny. W dniu agresji Iraku na Kuwejt /2.08.1990 r./ USA skierowały w rejon Zatoki Perskiej swój pierwszy lotniskowiec "INDEPENDENCE" z 5 okrętami osłony. W dniu następnym Francuzi postanowili skierować tam swój lotniskowiec "CLEMENCEAU". Równocześnie Amerykanie rozpoczęli realizować gigantyczne przedsięwzięcia logistyczne, organizować współpracę narodów zjednoczonych oraz współdziałanie sił zbrojnych. Od początku problemy operacyjne i taktyczne lotnictwa zajmowały poczesne miejsce. Wszak to siły powietrzne pierwsze zaczęły przybywać nad Zatokę. Około 80 % ogółu samolotów i śmigłowców zaangażowanych w wojnie z Irakiem należało do sił powietrznych USA, a reszta do 10 innych państw koalicji. W tej sytuacji stała się oczywista konieczność przejęcia dowodzenia całością przez Amerykanów i oni też programowali wszelkie działania, organizowali współdziałanie i nadzorowali przestrzeganie uzgodnionych reżimów działań. Funkcje korelacyjne zapewniała doskonale zorganizowana sieć komputerowa. Na podstawie szczątkowych informacji można wnioskować, że poszczególne związki operacyjne i taktyczne lotnictwa otrzymywały centralnie programowane zadania /rejony, czasy działań, osie tras lotów, ogólnie obiekty ataków, reżimy współdziałania i

zabezpieczenia działań bojowych/. Idąc w dół, na kolejnych szczeblach dowodzenia następowało rozwijanie szczegółowości planów działań i w efekcie dowódcy grup taktycznych, a nawet pojedyncze załogi statków powietrznych otrzymywały wydruki na mapach, a do komputerów pokładowych wprowadzano treść zadań, które załogi otrzymały do wykonania. Organa logistyczne przygotowywały systemy uzbrojenia lotnictwa do kolejnych działań, także na podstawie programów komputerowych.

Siły powietrzne sprzymierzonych posiadały bieżące informacje o ruchu własnych statków powietrznych i ewentualnych celach. Informacje te wprowadzane do komputerów zapewniały automatyczne weryfikowanie zgodności działań rzeczywistych z wcześniej zaprogramowanymi i stosowne interwencje. Każdy statek powietrzny był "prowadzony" przez system kontroli, a o jego locie informowano wojska lądowe i siły morskie. Niezawodne systemy wzajemnej identyfikacji w układzie lotnictwo - wojska lądowe /OPL/ - marynarka wojenna, zabezpieczyły przed nieszczęśliwymi wypadkami /nie licząc drobnych zdarzeń/. Jak szczelny był system współdziałania świadczy nieudany zamiar Izraela włączenia do bitwy własnego lotnictwa. Nie było to w interesie sprzymierzonych. Wobec tego ostrzegli, że nie dadzą kodów identyfikacyjnych. Wtargnięcie Izraelczyków w przestrzeń kontrolowaną przez sprzymierzonych bez kodów skończyłoby się dla nich tragicznie /ze-strzeleniem/. Surowe przestrzeganie reżimów współdziałania stało się obecnie jednym z głównych warunków jego efektywności.

2.5. Wnioski

Polska stała się krajem tworzącym niejako od nowa swój system obronny. Pomimo braku jakichkolwiek podobieństw naszego państwa do Iraku, to jednak posiadamy uzbrojenie podobne. W Iraku zostało ono noddane surowemu sprawdzianowi. Nie tylko uzbrojenie, ale także kanony jego użycia. Jak gdyby naturalnym było przejmowanie wraz ze sprzętem także zasad jego wykorzystywania. Analizując działania sił powietrznych i OP Iraku w konfrontacji zbrojnej z rozwiniętą techniką zachodnią można znaleźć inspirację do rozwoju wojsk lotniczych i OP RP oraz doskonalenia ich szkolenia. Na podstawie dotychczas uzyskanych informacji można sformułować następujące wnioski.

1. W dziedzinie użycia sił powietrznych.

- a/ Stworzona przewaga ilościowo-jakościowa sił powietrznych sprzymierzonych oraz przebieg ich działań bojowych świadczą, że temu rodzajowi sił zbrojnych wyznaczono rolę rozstrzygającą w wojnie nad Zatoką Perską. Prowadzone przez 38 dni, w zasadzie samodzielne działania lotnictwa i tylko w ciągu 4 dób trwająca operacja lądowo-powietrzno-morska, są cechami symptomatycznymi dla tej wojny. Zbyt daleko nosunięty krytycyzm może prowadzić do błędnych wniosków. Wojna toczyła się w warunkach wielkiej dysproporcji sił.
- b/ Wyniki działań sił powietrznych sprzymierzonych w wojnie z Irakiem świadczą, że zwolennicy rakietyzacji sił zbrojnych kosztem lotnictwa nie mieli racji. Lotnictwo nie traci swej przydatności operacyjnej i taktycznej, lecz odwrotnie - rozszerza formy działań powietrznych, rośnie potęga jego

ognia oraz skutki działań specjalnych.

- c/ Siły powietrzne oraz obrona powietrzna pozbawiona szeroko rozumianego systemu dowodzenia tracą zdolność bojową. Dotyczy to zwłaszcza takich podsystemów dowodzenia jak sieć posterunków radiolokacyjnych, węzły łączności i punkty radionawigacyjne. Lotnictwo i OP obezwładniane są skutecznie podsystemami WRE. Ukrycie i obrona rozległych lotnisk oraz sprzętu radioelektronicznego sił powietrznych jest zadaniem praktycznie trudno wykonalnym.
- d/ Panowanie w powietrzu jest nadal nieodzownym warunkiem osiągania celów operacji i wojny. Lotnictwo może samodzielnie prowadzić operacje powietrzne o wywalczenie panowania. Tym niemniej potrzebuje wsparcia innych rodzajów sił zbrojnych.
- e/ W analizowanej wojnie po raz pierwszy podjęto praktyczne zwalczanie znacznej ilości rakiet balistycznych "ziemia-ziemia" za pomocą antyrakiet. Uzyskano nadszodkiewanie dobre rezultaty, dzięki sprzężeniu podsystemów satelitar-nych i naziemnych. Współczesna OP musi być skuteczna także w zwalczaniu celów nadlatujących z kosmosu /no. rakiet balistycznych/.
- f/ Obrona powietrzna jest systemem złożonym, który może wypeł-
wówczas,
niać swe funkcje kiedy działają jego wszystkie elementy. Sparaliżowanie któregokolwiek eliminuje całość. Centrali-
zacja została zbyt daleko posunięta. Stan ten powinien
ulec zmianie. Okazało się, że w ostatniej wojnie najmniej
złożone podsystemy OPL, takie jak artyleria lufowa i

rakiety małego zasięgu na podczerwień, zachowują skuteczność nawet w warunkach totalnej WRE.

2. Pożądane kierunki rozwoju Wojsk Lotniczych i OP Sił Zbrojnych RP.

- a/ Malejący stan lotnictwa i OP Polski będzie zjawiskiem nieuchronnym. Wobec tego muszą zachodzić równoległe zmiany strukturalno-jakościowe. Wyłącznie bierną obroną nie można osłaniać kraju w razie jego zaatakowania. Powinniśmy zmniejszyć ilościowo LM na korzyść LMB /taktycznego LM/.
- b/ Samoloty naszego lotnictwa posiadają ubogie wyposażenie pokładowe /optoelektronika i uzbrojenie/. Stan ten można poprawić wynosząc posiadane samoloty w nowe podsystemy /np. Su-22M/.
- c/ Uzbrojenie wojsk OP kraju jest tak samo przestarzałe jak irackie. Jego wymiana nie powinna być odkładana w czasie. Trzeba orientować się na pozyskanie podsystemów mobilnych, niewrażliwych na zakłócenia, zdolnych do prowadzenia samodzielnych działań bojowych.
- d/ Lotnictwo nasze dysponuje poważną ilością schronów - hangarów. Ich wartość została zweryfikowana. W przyszłości należałoby nadal doskonalić urządzenia zabezpieczające przed zniszczeniem samolotów przez przeciwnika na ziemi.
- e/ Siły zbrojne RP, w tym lotnictwo i OP, dysponują stacjami radiolokacyjnymi reprezentującymi poziom światowy. Należałoby dążyć do utworzenia rezerw sprzętu radiolokacyjnego, także pracującego na odmiennych częstotliwościach. Zadanie

to jest możliwe do wykonania, ponieważ stacje radiolokacyjne produkuje się w kraju.

f/ Konieczne jest rozwijanie systemu dowodzenia wojskami lotniczymi i OP pod kątem jego uodpornienia na destruktywne oddziaływanie zewnętrzne, a ponadto podwyższenia poziomu zautomatyzowania /komputeryzacja/ procesów decyzyjnych.

3. Doskonalenie szkolenia WLiOP.

a/ W ramach szkolenia taktycznego należy uczyć samodzielnego działania w warunkach braku łączności z przełożonym i sądziami oraz znajomości pełnej sytuacji powietrznej /działania w ekstremalnych warunkach/.

b/ Wyeliminować "nieoficjalne" upraszczanie warunków ćwiczeń, zwłaszcza pozoracji celów powietrznych oraz nadać weryfikacji normy ocen poziomu wyszkolenia ogniowo-taktycznego lotnictwa i OP.

c/ Rozszerzyć szkolenie lotnictwa w wykonywaniu zadań bojowych w nocy nawet z wykorzystaniem obecnie posiadanych urządzeń nokładowych. W miarę doskonalenia systemów nokładowych podwyższać efektywność działań nocnych samolotów myśliwsko-bombowych i śmigłowców bojowych.

d/ Informatyzować programowanie lotów szkoleniowych i taktyczno-bojowych poprzez wdrażanie komputerów i urządzeń towarzyszących. Stosować powszechnie komputerowe wydruki planów lotów /ruchu przestrzennego/oraz zastosowań uzbrojenia bombowego, rakietowego i artyleryjskiego.

3. LOTNICTWO WOJSK LĄDOWYCH

Ważną rolę w wojnie o Kuwejt odegrały śmigłowce. W miarę stopniowego narastania sił sprzymierzonych do działań przeciw Irakowi wzrastała również ilość śmigłowców różnego przeznaczenia. Ich liczbę w chwili rozpoczęcia operacji "Pustynna Burza" szacuje się na około 2200, w tym 1700 Stanów Zjednoczonych - tabela 6. Z tej liczby około 2/3 znajdowało się w strukturach organizacyjnych wojsk lądowych. Stanowiło to ponad 1500 śmigłowców, z czego 40 - 50% bojowych. W wojskach lądowych Stanów Zjednoczonych stosunek liczbowy śmigłowców do czołgów i BWP wynosił jak 1 : 4. Był więc podobny do proporcji w amerykańskich korpusach armijnych, znajdujących się w składzie wojsk NATO ^{1/}.

W początkowej fazie konfliktu zbrojnego wykorzystywano głównie śmigłowce rozpoznawcze. Rozpoznawano umocnienia przedniego skraju wojsk irackich oraz okopane czołgi, działa artyleryjskie na SO i środki OPL w ugrupowaniu dywizji pierwszorzutowych. Śmigłowce transportowe wykorzystywano do przewozu środków materiałowych, sprzętu i wojsk przy tworzeniu zgrupowania uderzeniowego.

Śmigłowców bojowych użyto w końcowej fazie operacji "Pustynna Burza", z chwilą rozpoczęcia obezwładniania irackich zgrupowań wojsk lądowych, rozmieszczonych w bezpośredniej styczności. Wykorzystywano głównie śmigłowce uderzeniowe AH-64A "Apache" i AH-1S "Huey Cobra". Okopane czołgi i BWP oraz działa artyleryjskie do ognia pośredniego śmigłowce uderzeniowe niszczyły wspólnie z samolotami szturmowymi A-10, tworząc tzw. połączone taktyczne grupy lotnicze /PTGL/ - rys.1. Należy zaznaczyć, że grupy śmigłowców rozpoznawczych i bojowych praktycznie znajdowały się bez

1/ Stosunek liczbowy śmigłowców do czołgów i BWP w 5 i 7 KA/A/ wynosi 1 : 3. Patrz: Kompendium sił zbrojnych głównych państw NATO. Wyd.Sztab Generalny WP, Warszawa 1987 r.

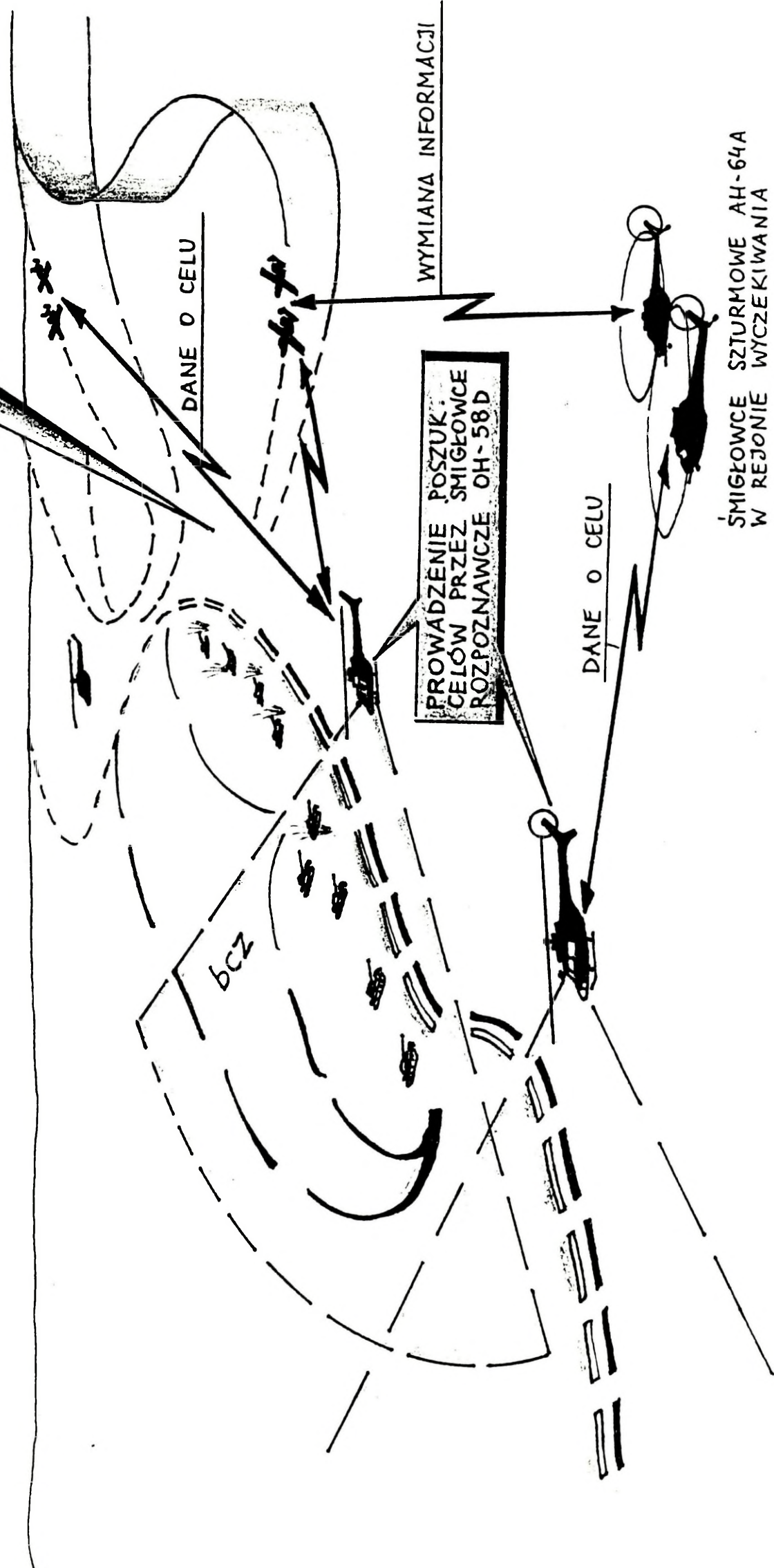
Tabela 6

ZESTAWIENIE ŚMIGŁOWCÓW BIORĄCYCH UDZIAŁ W DZIAŁANIACH
WOJENNYCH W REJONIE ZATOKI PERSKIEJ

PANSTWO	IŁOŚĆ ŚMIGŁOWCÓW	TYP ŚMIGŁOWCA	UWAGI
STANY ZJEDNOCZONE	1700	AH-64A "APACHE" AH-1J "SEA COBRA" AH-1T "IMPROVED SEA COBRA" AH-1S "HUEY COBRA" AH-1W "SUPER COBRA" OH-6A "CAYUSE" OH-58 C; D "KIOWA" UH-60A "BLACK HAWK" UH-1H; D "IKOQUOIS" CH-46D; E "SEA KNIGHT" CH-47D "CHINOOK" CH-53G "SEA STALLON" EH-1H EH-60A; B	
WIELKA BRYTANIA	50	AH Mk.1 "LYNX" LYNX-3 AH Mk.1 "GAZELLE" CHINOOK HC Mk.1	
FRANCJA	110	SA 341 F,M "GAZELLE" SA 330 C "PUMA" SA 332 "SUPER PUMA"	
ARABIA SAUDYJSKA	144	AB 205, 206 B "JET RANGER" SEA KING COMMANDO Mk.1 AB.212	
BAKRAJN KATAR ZEA OMAN	200	AB 205; 206; 212, 214B AS-332 "SUPER PUMA" SA-342 "GAZELLE" AO-105 HUGHES-500D	
RAZEM PANSTWA KOALICJI ANTYIRACKIEJ	2204		
IRAK	435	Mi-4; 6; 8; 17; 24 ALOVETTE-III SUPER FRELON SA-330C "PUMA"	

REJON
WYCZEKIWANIA

ATAK 2-4 SAMOLOTÓW
A-10 NA WYKRYTE
CELE PANCERNE

Rys. 5. Wariant użycia połączonej taktycznej grupy lotnictwa w działaniach bojowych prowadzonych o wyzwolenie KUWEJTU

przerwy w powietrzu, rozpoznając i niszcząc wykryte obiekty wojsk irackich.

Po rozpoczęciu połączonej operacji lądowo-powietrzno-morskiej nastąpiło wyraźne nasilenie działań bojowych śmigłowców.

Śmigłowce uderzeniowe wykorzystywano głównie do bezpośredniego wsparcia ogniowego nacierających wojsk. Przez zachowanie ciągłości działań śmigłowców /ciągłe przebywanie nad nacierającym pierwszym rzutem/ stworzono jakościowo nowe ugrupowanie powietrzno-lądowe, oddziaływujące na broniące się wojska irackie równocześnie z powietrza i lądu. Można to określić "torowaniem drogi" dla naziemnych zgrupowań uderzeniowych przez powietrzne zgrupowania śmigłowców. Między innymi, ten sposób użycia śmigłowców umożliwił siłom lądowym osiągnięcie tak wysokiego tempa natarcia.

Szczególnie ważną rolę spełniły śmigłowce w desantowaniu i działaniach 18 KPSz, w którego składzie znajdowały się 82 DPD i 101 DPSz. Uchwycenie i utrzymanie rejonów desantowania było główną zasługą sił powietrzno-szturmowych, wyposażonych w śmigłowce desantowo-szturmowe, transportowe, bojowe, rozpoznawcze i wielozadaniowe. To skomplikowane ugrupowanie, przy różnorodnym składzie, okazało się niezwykle skuteczne dzięki konkretnemu podziałowi ról. Zdecydowane, ciągłe i silne wsparcie śmigłowców uderzeniowych i wsparcia ogólnego, umożliwiło szybkie osiągnięcie celów przez siły szturmowe.

W trakcie trwania działań daje się zauważyć wykorzystanie śmigłowców uderzeniowych do zabezpieczenia działań innych rodzajów sił zbrojnych. Znamiennym przykładem jest użycie śmigłowców AH-64A do zabezpieczenia przelotu lotnictwa taktycznego. Wówczas śmigłowce wykorzystano do niszczenia rakietowych środków przeciwlotniczych irackiego zgrupowania lądowego. Zadanie to wykonywane było z przenikaniem nad teren przeciwnika.

Śmigłowce AH-64A wspierając ogniowo pododdziały 1DZ i 101DPSz, prowadzące rozpoznawanie walką na głębokość 5 km, również przenikały nad teren przeciwnika. Niszczyły one głównie artylerię na SO oraz stawiające opór środki pancerne.

Śmigłowce zabezpieczały również rajdy wykonywane w głąb ugrupowania Iraku, głównie przez siły 101 DPSz. Rajdy te wspierały śmigłowce AH-64A, a transport realizowały CH-47 "Chinook".

Strona iracka nie miała szans na użycie śmigłowców do wsparcia wojsk w warunkach absolutnego panowania w powietrzu sprzymierzonych. Ponadto same działania obronne nie stwarzały takich możliwości.

Reasumując można stwierdzić, że sprzymierzeni w maksymalnym stopniu wykorzystywali śmigłowce w działaniach wojsk lądowych i powietrzno-szturmowych. Uwidaczniało się wyraźnie stosowanie w praktyce zasad bitwy powietrzno-lądowej 2000, lansowanej w NATO. Potwierdzają się tendencje tworzenia zgrupowań powietrzno-lądowych, w których szczególną rolę spełniać będą śmigłowce różnego przeznaczenia. Szeroką gamę zadań wykonywanych przez śmigłowce można ująć w następujące grupy : rozpoznawcze, ogniowe, transportowe i pomocnicze /zabezpieczające/.

Należy zauważyć, że w wojnie o Kuwejt lotnictwo wojsk lądowych wyraźnie przyczyniło się do osiągnięcia nie tylko celów taktycznych, lecz również operacyjnych. Niemal w połowie działania sił powietrzno-szturmowych zabezpieczane były przez zgrupowania śmigłowców.

Podkreślenia wymaga spostrzeżenie, że poglądy teoretyczne w Wojsku Polskim dotyczące użycia lotnictwa wojsk lądowych nie odbiegają w sposób istotny od praktycznych zastosowań śmigłowców przez sprzymierzonych w wojnie z Irakiem.

Trzeba jednak zaznaczyć zarysującą się pilną potrzebę zwiększenia w naszych siłach zbrojnych liczebności śmigłowców, zwłaszcza desantowo - szturmowych, bojowych i WRE. Powinny one być wyposażone w doskonalsze środki rażenia i bardziej nowoczesną awionikę, zapewniającą skuteczne ich działania w trudnych warunkach atmosferycznych i w nocy.

BIBLIOGRAFIA

1. Informator o siłach zbrojnych państw Bliskiego i Środkowego Wschodu. Wyd.MON Zarząd II Sztabu Gen.WP - 1990
2. Instytut Studiów Strategicznych THE MILITARY BALANCE
3. Informacja w sprawie analizy przebiegu wojny w rejonie Zatoki Perskiej. Wyd.MON, Sztab Gen.WP - Zarząd II
1.03.1991
4. Żołnierz Polski. Nr specjalny z 21.04.1991 r.
5. Airforce z kwietnia 1991 r.
6. Lotnictwo 1/91
7. Robert Bielecki, Pustynna Burza
8. Informacje Sztabu Generalnego WP - Zarząd II z okresu
17.01.-28.02.1991 r.
9. Meldunki z przebiegu działań w Zatoce Perskiej.
Wyd.MON, Sztab Gen.WP w okresie od 17.01. do 28.02.1991 r.
10. Bieżące doniesienia środków masowej informacji

Wydrukowano w 10 egz.

Egz. nr 1-10 Bibl.Gł.DZN
Wyk. płk Świątnicki
Druk K.A. dn.3.06.91r
Druk AON nr pf-447/WW
Korekta autorska

